

УДК 351.773:615.11:004](477)

DOI <https://doi.org/10.32782/2414-4436/2024-1-6>

Тетяна ДЗЮБА

аспірант кафедри управління охороною здоров'я та публічного адміністрування,
Національний університет охорони здоров'я України імені П. Л. Шупика (Київ, Україна),
e-mail: tatiana.dziuba@gmail.com

ORCID: 0000-0003-4100-2785

Бібліографічний опис статті: Дзюба, Т. (2024). Історія розвитку фармацевтичної галузі та структура фармацевтичного ринку. *Публічне управління та місцеве самоврядування*, 1, 40–45, doi: <https://doi.org/10.32782/2414-4436/2024-1-6>

ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ ФАРМАЦЕВТИЧНОЇ ГАЛУЗІ ТА СТРУКТУРА ФАРМАЦЕВТИЧНОГО РИНКУ

У представленій статті досліджено історію розвитку фармацевтичної галузі та структуру фармацевтичного ринку. Фармацевтична галузь є однією з найважливіших та найдинамічніших галузей сучасної економіки, що безпосередньо впливає на стан здоров'я населення, тривалість життя та якість медичного обслуговування. Її розвиток протягом останніх десятиліть зазнав значних змін під впливом науково-технічного прогресу, глобалізації ринків та зміни регуляторних вимог. Автором підкреслено, що історичний аспект розвитку фармацевтичної галузі дозволяє зрозуміти ключові тенденції та зміни, що формували сучасний стан галузі, а також сприяє передбаченню майбутніх напрямків її розвитку. Зокрема, автор зауважує, що на ранніх етапах фармацевтична галузь базувалася на використанні лікарських рослин та інших природних складників для лікування. XIX століття стало епохою значних відкриттів у хімії та біології, що включало винаходження антибіотиків, вакцин, протигрибкових та противірусних засобів. Кінець XIX та початок XX століття ознаменувалися розвитком виробництва лікарських засобів на промисловому рівні, створенням фармацевтичних компаній та масовим виробництвом ліків.

Автором зауважено, що кінцевими споживачами на фармацевтичному ринку є пацієнти, які купують лікарські засоби для лікування та профілактики захворювань. Автором підкреслено, що структура фармацевтичного ринку є складною та багатогранною системою, яка включає різноманітних учасників: виробників, дистриб'юторів, аптеки та кінцевих споживачів. Кожен з них відіграє важливу роль у забезпеченні доступу до медичних препаратів та їх ефективному використанні. Важливим є також класифікація лікарських товарів за різними ознаками: типом дії, способом застосування, регіональним походженням та іншими критеріями. Така класифікація дозволяє краще зрозуміти різноманітність продуктів на ринку та їхні особливості.

Загалом, автором зауважено, що розуміння історії розвитку та структури фармацевтичного ринку є необхідним для прогнозування майбутніх тенденцій та розробки стратегій розвитку галузі. Вивчення цих аспектів дозволяє не лише оцінити досягнення минулого, але й визначити нові напрямки для інновацій та покращення системи охорони здоров'я в цілому.

Ключові слова: фармацевтична галузь, історія, розвиток, виробництво, ліки, аптека, промисловість, технології, дистриб'ютори.

Tetiana DZIUBA

Postgraduate student of the Department of Health Care Management and Public Administration,
Shupyk National Healthcare University of Ukraine (Kyiv, Ukraine),

e-mail: tatiana.dziuba@gmail.com

ORCID: 0000-0003-4100-2785

To cite this article: Dzyuba, T. (2024). Istorii rozvytku farmatsevychnoi haluzi ta struktura farmatsevychnoho rynku [History of the pharmaceutical industry development and structure of the pharmaceutical market]. *Public Administration and Local Self-Government*, 1, 40–45, doi: <https://doi.org/10.32782/2414-4436/2024-1-6>

THE HISTORY OF THE DEVELOPMENT OF THE PHARMACEUTICAL INDUSTRY AND THE STRUCTURE OF THE MARKET

The presented article examines the history of the development of the pharmaceutical industry and the structure of the pharmaceutical market. The pharmaceutical industry is one of the most important and dynamic branches of the modern economy, which directly affects the health of the population, life expectancy and the quality of medical care. Its development in recent decades has undergone significant changes under the influence of scientific and technical progress, globalization of markets and changes in regulatory requirements. The author emphasized

that the historical aspect of the development of the pharmaceutical industry allows one to understand the key trends and changes that shaped the current state of the industry, and also contributes to the prediction of future directions of its development. In particular, the author notes that in the early stages, the pharmaceutical industry was based on the use of medicinal plants and other natural ingredients for treatment. The 19th century was an era of significant discoveries in chemistry and biology, including the invention of antibiotics, vaccines, antifungals, and antivirals. The end of the 19th and the beginning of the 20th century was marked by the development of the production of medicinal products at an industrial level, the creation of pharmaceutical companies and the mass production of drugs.

The author noted that the final consumers on the pharmaceutical market are patients who buy medicines for the treatment and prevention of diseases. The author emphasized that the structure of the pharmaceutical market is a complex and multifaceted system that includes various participants: manufacturers, distributors, pharmacies and end consumers. Each of them plays an important role in ensuring access to medicines and their effective use. It is also important to classify medicinal products according to various characteristics: type of action, method of application, regional origin and other criteria. This classification allows for a better understanding of the variety of products on the market and their features.

In general, the author noted that understanding the history of development and the structure of the pharmaceutical market is necessary for forecasting future trends and developing strategies for the development of the industry. Studying these aspects allows not only to evaluate the achievements of the past, but also to identify new directions for innovation and improvement of the health care system as a whole.

Key words: pharmaceutical industry, history, development, production, drugs, pharmacy, industry, technologies, distributors.

Постановка проблеми. Нині фармацевтична галузь є однією з найважливіших і найдинамічніших галузей сучасної економіки, що безпосередньо впливає на стан здоров'я населення, тривалість життя та якість медичного обслуговування. Її розвиток протягом останніх десятиліть зазнав значних змін під впливом науково-технічного прогресу, глобалізації ринків та зміни регуляторних вимог. Однак, незважаючи на важливість фармацевтичної галузі, дослідження її історії та структури ринку вимагають більш детального аналізу. Вивчення історичних аспектів розвитку фармацевтики дозволяє зрозуміти ключові тенденції та зміни, що формували сучасний стан галузі, а також сприяє передбаченню майбутніх напрямків її розвитку. Окрім цього, аналіз структури фармацевтичного ринку є необхідним для виявлення основних учасників, взаємодій між ними та механізмів, що впливають на конкурентне середовище. Основна проблема полягає в недостатності комплексних досліджень, що поєднують історичний аспект з сучасним станом ринку. Багато наукових робіт зосереджуються на окремих аспектах фармацевтичної галузі, проте бракує цілісного підходу, який би дозволив зрозуміти взаємозв'язки між історичними подіями, науковими досягненнями та сучасними економічними тенденціями.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Фармацевтична галузь привертає значну увагу науковців, зокрема через її ключову роль у забезпеченні громадського здоров'я та розвитку медичних технологій. Протягом останніх десятиліть було проведено багато досліджень, які висвітлюють різні аспекти історії та сучасного стану фармацевтичного ринку. Вчені, зокрема: І. Берест, Г. Бігдан, Н. Брюховецька, Д. Гончаренко, Я. Григолая, О. Грицук, Л. Еберле, Л. Іваненко, А. Кобернік, І. Корман, О. Лукіна, А. Могилова, О. Пенькова, І. Радаєва, О. Семенда зосередили свою увагу на аналізі історичних етапів розвитку фармацевтики, впливі науково-технічного прогресу на

галузь, а також на дослідженні сучасної структури ринку. Їхні роботи надали важливі інсайти щодо тенденцій глобалізації, регуляторних змін та конкурентних стратегій основних гравців ринку. Однак, незважаючи на значний внесок у розуміння цих аспектів, залишається необхідність у більш комплексних дослідженнях, що інтегрують історичні, економічні та технологічні підходи для більш глибокого усвідомлення процесів, що формують сучасний стан та майбутнє фармацевтичної галузі.

Мета статті полягає у висвітленні історії розвитку фармацевтичної галузі та аналізі її структури.

Виклад основного матеріалу дослідження. На сьогоднішній день фармацевтична галузь є невід'ємною частиною медичної науки та практики, відіграючи ключову роль у забезпеченні здоров'я населення та боротьбі з різноманітними захворюваннями. Її розвиток проходив через численні етапи, кожен з яких відзначався своїми особливостями та досягненнями. Історія фармацевтичної галузі є складною і багатоаспектною, відображаючи як розвиток наукових знань, так і зміни в суспільстві та економіці. В цьому контексті варто підкреслити, що на ранніх етапах свого розвитку фармацевтична галузь базувалася на використанні лікарських рослин та інших природних складників для лікування. Це був період емпіричного лікування, коли знання передавалися традиційними методами від покоління до покоління. Лікарі та знахарі використовували накопичений досвід та спостереження для створення лікувальних засобів. В свою чергу XIX століття стало епохою значних відкриттів у хімії та біології, що мало величезний вплив на фармацевтичну галузь. У цей період були відкриті нові активні речовини, включаючи антибіотики, вакцини, протигрибкові та противірусні засоби. Ці відкриття дали поштовх до створення нових лікарських препаратів та методів лікування, що значно покращило медичне обслуговування (Кобернік А. О., Грицук О. І., Еберле Л. В., Радаєва І. М., 2021, с. 120).

Заслугує на увагу кінець XIX та початок XX століття, які ознаменувалися розвитком виробництва лікарських засобів на промисловому рівні. Це був період створення перших фармацевтичних компаній, які розпочали масове виробництво та реалізацію ліків. Індустріалізація виробництва дозволила значно збільшити обсяги випуску препаратів та їх доступність для населення. При цьому не слід забувати про кінець XX та початок XXI століття, які стали періодом інтенсивного розвитку біотехнологій та генетичної інженерії. Ці технології відкрили нові можливості для створення біотехнологічних препаратів та генетично модифікованих організмів, що дозволило розробляти ефективні методи лікування складних захворювань. Принагідно також зазначити, що на початку XXI століття фармацевтична галузь пережила процес глобалізації, що призвело до домінування міжнародних корпорацій на ринку. Маркетинг та реклама стали важливими елементами у просуванні лікарських засобів, що вплинуло на стратегії розвитку компаній та їх конкурентні позиції. Додатково слід зауважити, що з історією розвитку фармацевтичної галузі пов'язані безліч факторів, що починаються зі стародавніх часів і продовжуються до сучасності (Гончаренко Д. О. 2021, с. 194–201). Розглядаючи кожен період окремо, варто звернути увагу на таблицю 1, що надає можливість відзначити значний вплив наукових здобутків, технологічного прогресу, а також економічних та соціокультурних змін. Ця таблиця детально описує історію розвитку фармацевтичної галузі від давніх часів до сучасності.

Розглянувши наведену таблицю, стає очевидним, що фармацевтична галузь пройшла складний та динамічний шлях розвитку. Починаючи з давніх часів, коли лікування базувалося на емпіричних знаннях та використанні лікарських рослин, до сучасної епохи, де домінують біотехнології та генетично модифіковані препарати, фармацевтична промисловість зазнала значних змін. Доцільно відмітити, що наукові відкриття, такі як антибіотики, вакцини та біотехнологічні препарати, стали вирішаль-

ними кроками у боротьбі з хворобами та збереженні здоров'я людей. Технологічний прогрес значно спростив виробництво лікарських засобів, забезпечуючи їх швидше та ефективніше.

Однак, разом із технологічними досягненнями, не менш важливим фактором у розвитку фармацевтики стали економічні та соціокультурні зміни. Глобалізація ринку, зростання конкуренції та зміни в споживчих уподобаннях споживачів відіграли свою роль у формуванні сучасної фармацевтичної індустрії. Для більш повного розуміння сучасного стану фармацевтичної галузі необхідно звернути увагу на її структуру. Структура ринку охоплює різноманітні елементи та учасників, які взаємодіють між собою, формуючи складну і багатогранну систему. Наразі фармацевтичний ринок включає кілька ключових груп учасників: виробники лікарських засобів, дистриб'ютори, аптеки та кінцеві споживачі. Кожен з цих учасників відіграє важливу роль у забезпеченні доступу до медичних препаратів та їх ефективному використанні.

Цілком логічно відзначити, що основні гравці на ринку – це виробники, які займаються розробкою, виробництвом та маркетингом лікарських засобів. Вони можуть бути як великими міжнародними корпораціями, такими як Pfizer, Novartis та Johnson & Johnson, так і локальними в певних державах. Міжнародні корпорації мають значний вплив завдяки своїм фінансовим можливостям та інноваційним розробкам. Локальні підприємства здебільшого спеціалізуються на виробництві генериків та адаптації продуктів під місцеві потреби (Брюховецька Н. Ю., Іваненко Л. В., 2020, с. 3–8; 7; 8), тим самим формуючи конкурентні умови та доступність споживачеві широкого асортименту препаратів.

В свою чергу, дистриб'ютори виступають посередниками між виробниками та аптеками. Вони закуповують великі партії лікарських засобів у виробників і розподіляють їх серед аптек та медичних установ. Дистриб'ютори забезпечують логістичну підтримку, контролюють запаси та гарантують своєчасне постачання продукції.

Таблиця 1

Історія розвитку фармацевтичної галузі за часовими періодами

Період	Роки	Характеристика
Давні часи	До XIX століття	– використання лікарських рослин та інших природних складників для лікування; – емпіричне лікування; – передача медичних знань традиційними методами
Відкриття та дослідження	XIX століття	– розвиток хімії та біології; – відкриття нових активних речовин; – винаходження антибіотиків, вакцин, протигрибкових та противірусних засобів
Фармацевтична промисловість	Кінець XIX – початок XX століття	– розвиток виробництва лікарських засобів на промисловому рівні; – створення фармацевтичних компаній; – масове виробництво та реалізація ліків.
Інновації та біотехнології	Кінець XX – початок XXI століття	– зростання інтересу до біотехнологій та генетичної інженерії; – винайдення біотехнологічних препаратів та генетично модифікованих організмів
Глобалізація та маркетинг	Початок XXI століття – 2024	– глобалізація фармацевтичної промисловості; – домінування міжнародних корпорацій на ринку; – важлива роль маркетингу та реклами у просуванні лікарських засобів

Авторська розробка.

Важливу роль у цій ланці відіграють як великі міжнародні компанії, так і місцеві підприємства (Могилова А. Ю., Григоля Я. Д., 2021, с. 8).

Окрім того, варто відзначити, що аптеки є кінцевими точками продажу лікарських засобів для споживачів. Вони можуть бути незалежними або входити до складу аптечних мереж. Аптечні мережі мають перевагу в масштабах, що дозволяє їм пропонувати ширший асортимент продукції та конкурентоспроможні ціни. Аптеки не лише продають ліки, але й надають консультації та додаткові послуги, такі як вимірювання тиску чи надання порад щодо здорового способу життя.

Доцільно підкреслити, що кінцевими споживачами на фармацевтичному ринку є пацієнти, які купують лікарські засоби для лікування та профілактики захворювань. Поведінка споживачів на цьому ринку значно впливає на попит на певні види продукції. Важливу роль у цьому процесі відіграють лікарі та інші медичні працівники, які призначають ліки та консультують пацієнтів щодо їх використання (Пенькова О. Г., Корман І. І., Семенда О. В., 2022, с. 16–23).

При цьому не слід забувати про регуляторні органи, які встановлюють стандарти якості, безпеки та ефективності лікарських засобів, контролюють їх виробництво та дистрибуцію. У різних країнах ці функції можуть виконувати національні або міжнародні агентства, такі як FDA (США) чи ЕМА (ЄС). Регуляторні вимоги впливають на процес розробки нових препаратів, їх тестування та вихід на ринок. Необхідно додати, що економічні умови та соціокультурні зміни також впливають на структуру ринку. Глобалізація, зростання конкуренції, зміни в споживчих уподобаннях та маркетингові стратегії визначають динаміку ринку. Фармацевтичні компанії адаптуються до цих змін, розробляючи нові стратегії для збереження конкурентних переваг (Пенькова О. Г., Корман І. І., Семенда О. В., 2022, с. 16–23).

Загалом, структура фармацевтичного ринку є багатогранною та включає в себе різноманітних учасників, кожен з яких робить свій внесок у забезпечення населення необхідними лікарськими засобами. Взаємодія між цими учасниками визначає ефективність функціонування ринку та його здатність швидко реагувати на потреби суспільства. Важливо також розглянути різноманітність лікарських товарів, які представлені на цьому ринку, щоб краще зрозуміти їх специфічні характеристики та призначення. Необхідно підкреслити, що лікарські товари, представлені на фармацевтичному ринку, можна класифікувати за різними ознаками, такими як тип дії, спосіб застосування, регіональне походження та іншими критеріями. Така класифікація дозволяє краще зрозуміти різноманітність продуктів на ринку та їхні особливості.

В цьому контексті, доцільно звернути увагу на класифікацію лікарських засобів за типом дії,

яка охоплює різні групи препаратів, кожна з яких має специфічний механізм впливу на організм. Наприклад, антибіотики використовуються для лікування бактеріальних інфекцій, тоді як антивірусні засоби призначені для боротьби з вірусами. Протигрибкові засоби застосовуються для лікування грибкових інфекцій, а знеболювальні препарати допомагають зняти біль. Крім того, антипіретики використовуються для зниження температури тіла, антигістамінні засоби – для лікування алергій, гормональні препарати – для замісної гормональної терапії, а вітаміни та мінерали – для поповнення дефіциту цих речовин в організмі (Берест І. А., Лукіна О. А., Бігдан Г. Г. 2017, с. 96).

Додатково, лікарські засоби класифікуються за способом застосування. Оральні препарати, такі як таблетки, капсули та сиропи, приймаються всередину. Ін'єкційні препарати вводяться за допомогою ін'єкцій, що дозволяє швидко доставити діючу речовину до місця дії. Топічні препарати, такі як мазі, креми та гелі, наносяться безпосередньо на шкіру для місцевого лікування. Інгаляційні препарати вдихаються через інгалятори, що дозволяє доставити ліки безпосередньо до дихальних шляхів. Ректальні та вагінальні препарати, такі як супозиторії, вводяться через пряму кишку або вагіну для локального або системного лікування. Варто відмітити, що одним з важливих критерій класифікації лікарських засобів є їх регіональне походження. Вітчизняні препарати виробляються місцевими фармацевтичними компаніями і адаптовані до специфічних потреб місцевого ринку (Берест І. А., Лукіна О. А., Бігдан Г. Г. 2017, с. 96).

При цьому не слід забувати про те, що лікарські засоби також поділяються на рецептурні та безрецептурні препарати. Рецептурні лікарські засоби (Rx) можна отримати лише за рецептом лікаря, що забезпечує контроль за їх використанням та запобігає самолікуванню. Безрецептурні препарати (OTC) доступні без рецепту і можуть бути використані для лікування менш серйозних захворювань або для профілактики. Генерики – це копії оригінальних препаратів, які виробляються після закінчення патентного захисту і зазвичай коштують дешевше, зберігаючи при цьому ефективність та безпеку оригінальних ліків (Пенькова О. Г., Корман І. І., Семенда О. В., 2022, с. 288]. Біотехнологічні препарати створюються з використанням сучасних біотехнологій і включають моноклональні антитіла, генно-інженерні вакцини та інші складні біологічні продукти.

Анатомо-терапевтично-хімічна (АТХ) класифікація ВООЗ (Anatomical Therapeutic Chemical Classification System, АТС) – міжнародна система класифікації лікарських засобів. АТС підрозділяє лікарські засоби на групи, що мають 5 різних рівнів. Кожен рівень класифікації має буквений або цифровий код.

Приклад структури кодування лікарських засобів за АТС-класифікацією:

Рівень 1 визначається за назвою анатомічного органу чи системи, що є мішенню дії препарату;

Рівень 2 визначається за основними терапевтичними та/чи фармакологічними властивостями лікарського засобу;

Рівень 3 визначається за конкретними індивідуальними терапевтичними та/чи фармакологічними властивостями лікарського засобу);

Рівень 4 визначається для лікарських засобів за основними структурними та хімічними властивостями);

Рівень 5 визначається за індивідуальними особливостями хімічної структури).

На першому рівні нараховується 14 основних груп:

А Травна система та обмін речовин; **В** Кров і кровотворні органи; **С** Серцево-судинна система; **Д** Дерматологічні засоби; **Г** Сечостатева система та статеві гормони; **Н** Препарати гормонів для системного застосування, крім статевих гормонів та інсулінів; **Ж** Протимікробні засоби для системного застосування; **Л** Антинеопластичні та імунomodуючі засоби; **М** Опорно-руховий апарат; **Н** Нервова система; **Р** Протипаразитарні засоби, інсектициди та репеленти; **Р** Респіраторна система; **С** Органи чуття; **У** Різні засоби.

Отож, можна дійти висновку, що структура фармацевтичного ринку є надзвичайно складною і багатогранною. Вона включає різноманітні категорії лікарських товарів, що класифікуються за типом дії, способом застосування, регіональним походженням та іншими критеріями. Класифікація за цими ознаками допомагає чітко визначити методи введення препаратів, їх

ефективність, швидкість дії та доступність. Регіональне походження препаратів підкреслює різницю між вітчизняними та імпортованими товарами, що впливає на вибір споживачів. Додатково, поділ на рецептурні та безрецептурні препарати, генерики та біотехнологічні засоби додає різноманіття та гнучкості до ринку. Розуміння структури фармацевтичного ринку та класифікації лікарських товарів є ключовим для ефективного управління, розвитку нових продуктів і забезпечення високої якості медичного обслуговування. Це знання допомагає орієнтуватися у виборі найефективніших засобів для лікування та профілактики захворювань.

Висновок. Таким чином, аналізуючи вищезазначене, слід вважати, що фармацевтична галузь є ключовим компонентом сучасної системи охорони здоров'я, що відіграє вирішальну роль у забезпеченні населення ефективними лікарськими засобами та підтриманні громадського здоров'я. Її розвиток пройшов через численні етапи, починаючи від використання лікарських рослин у давнину до сучасних інновацій у сфері біотехнологій та генетичної інженерії. На кожному з цих етапів наукові відкриття та технологічний прогрес сприяли вдосконаленню методів лікування та розширенню можливостей фармацевтичної промисловості.

Структура фармацевтичного ринку є складною та багатогранною системою, яка включає різноманітних учасників: виробників, дистриб'юторів, аптеки та кінцевих споживачів, а також різні категорії лікарських товарів, що пропонуються на ринку. Класифікація лікарських товарів за типом дії, способом застосування, регіональним походженням та іншими критеріями допомагає краще зрозуміти їхню різноманітність

Таблиця 2

Класифікація лікарських товарів за іншими критеріями

Критерій класифікації	Категорія	Опис
Тип дії	Антибіотики.	Препарати для лікування бактеріальних інфекцій
	Антивірусні засоби.	Препарати для лікування вірусних інфекцій
	Протигрибкові засоби.	Препарати для лікування грибкових інфекцій
	Знеболювальні засоби.	Препарати для зняття болю
	Антипіретики.	Препарати для зниження температури тіла
	Антигістамінні засоби.	Препарати для лікування алергій
	Гормональні препарати.	Засоби для замісної гормональної терапії
Спосіб застосування	Вітаміни та мінерали.	Препарати для поповнення дефіциту вітамінів та мінералів
	Оральні препарати.	Таблетки, капсули, сиропи
	Ін'єкційні препарати.	Препарати, що вводяться за допомогою ін'єкцій
	Топічні препарати.	Мазі, креми, гелі, що наносяться на шкіру
	Інгаляційні препарати.	Засоби, що вдихаються через інгалятори
Регіональне походження	Ректальні та вагінальні препарати.	Супозиторії, що вводяться через пряму кишку або вагіну.
	Вітчизняні препарати	Ліки, вироблені місцевими компаніями.
Інші критерії	Імпортовані препарати.	Ліки, вироблені закордонними компаніями.
	Рецептурні лікарські засоби (Rx).	Препарати, які можна отримати лише за рецептом лікаря.
	Безрецептурні лікарські засоби (OTC).	Препарати, які можна придбати без рецепту лікаря.
	Генерики.	Копії оригінальних препаратів, які виробляються після закінчення патентного захисту.
	Біотехнологічні препарати.	Ліки, створені з використанням біотехнологій.

та особливості. Взаємодія між учасниками ринку, а також вплив регуляторних органів, економічних та соціокультурних факторів визначають ефективність функціонування ринку. Глобалізація, зростання конкуренції та зміни в споживчих уподобаннях стали важливими чинниками, що формують сучасну фармацевтичну індустрію.

В цілому, розуміння історії розвитку та структури фармацевтичного ринку є необхідним для прогнозування майбутніх тенденцій та розробки стратегій розвитку галузі. Вивчення цих аспектів дозволяє не лише оцінити досягнення минулого, але й визначити нові напрямки для інновацій та покращення системи охорони здоров'я в цілому.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Берест І. А., Лукіна О. А., Бігдан Г. Г. Фармацевтичний аналіз лікарських засобів: навч. посіб. До самостійної роботи провізорів-інтернів спеціальності “Загальна фармація”: у 4-х ч.Ч. II Запоріжжя: ЗДМУ, 2017 р. 96 с. URL: <http://dspace.zsmu.edu.ua/handle/123456789/7617>
2. Брюховецька Н. Ю., Іваненко Л. В. Інтелектуалізовані виробництва України: основні гравці та тренди фармацевтичної галузі. *Макроекономіка, економічна теорія та історія*. Вип. № 2, 2020 р. С. 3–8 URL : [http://www.venu-journal.org/download/2020/2\(39\)/01-Briukhovetska.pdf](http://www.venu-journal.org/download/2020/2(39)/01-Briukhovetska.pdf)
3. Гончаренко Д. О. Теоретичні підходи та методологічні засади розвитку фармацевтики України в умовах європейської інтеграції. *Бізнес Інформ*. Вип № 5. 2021 р. С. 194–201. URL: https://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2021-5_0-pages-194_201.pdf
4. Кобернік А. О., Грицук О. І., Еберле Л. В., Радаєва І. М. Історія фармації: курс лекцій з дисципліни “Вступ у фармацію” для студ. I курсу ден. та заочн. форм навч. спец. 226 “Фармація. Промислова фармація” ф-ту хімії та фармації. Одеса Фенікс, 2021 р. 120 с. URL: <https://dspace.onu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/1498b705-2bde-4c5a-9ba8-03bdc0632f9a/content>
5. Методологія ціноутворення на лікарські засоби в системі охорони здоров'я та фармації: монографія В. М. Назаркіна, А. С. Немченко, К. Л. Косяченко, М. М. Бабенко; за наук. ред. А. С. Немченко. Київ : “Фармацевт Практик”, 2022. 288 с. URL: <http://ir.library.nmu.com/bitstream/123456789/6997/1/%D0%9C%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%84%D1%96%D1%8F%20%D0%A6%D1%96%D0%BD%D0%BE%D1%83%D1%82%D0%B2%D0%BE%D1%80%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F.pdf>
6. Могилова А. Ю., Григоля Я. Д. Сучасний стан та перспективи дистрибуції на фармацевтичному ринку України. *Ефективна економіка*. Вип. № 1. 2021 р. 8 с. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/1_2021/4.pdf
7. Пенькова О. Г., Корман І. І., Семенда О. В. Маркетинговий аналіз фармацевтичного ринку України. *Інвестиції: практика та досвід*. Вип. № 9–10, 2022 р. С. 16–23. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/9-10_2022/5.pdf

REFERENCES:

1. Berest, I.A., Lukina, O.A., & Bihdan, H.H. (2017). Farmatsevychnyi analiz likarskykh zasobiv [Pharmaceutical analysis of medicines]: navch. posib. Do samostiinoi roboty provizoriv-interniv spetsialnosti “Zahalna farmatsiia”: u 4-kh ch.Ch. II Zaporizhzhia: ZDMU, pp. 96. Retrieved from: <http://dspace.zsmu.edu.ua/handle/123456789/7617> [in Ukrainian].
2. Briukhovetska, N.Yu., & Ivanenko, L.V. (2020). Intelktualizovani vyrobnytstva Ukrainy: osnovni hravtsi ta trendy farmatsevychnoi haluzi [Intellectualized production of Ukraine: main players and trends of the pharmaceutical industry]. *Макроекономіка, економічна теорія та історія*. № 2, pp. 3–8. Retrieved from: [http://www.venu-journal.org/download/2020/2\(39\)/01-Briukhovetska.pdf](http://www.venu-journal.org/download/2020/2(39)/01-Briukhovetska.pdf) [in Ukrainian].
3. Honcharenko, D.O. (2021). Teoretychni pidkhody ta metodolohichni zasady rozvytku farmatsevyky Ukrainy v umovakh yevropeiskoi intehtratsii [Theoretical approaches and methodological foundations of the development of pharmaceuticals of Ukraine in the conditions of European integration]. *Biznes Inform*. № 5. pp. 194–201. Retrieved from: https://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2021-5_0-pages-194_201.pdf [in Ukrainian].
4. Kobernik, A.O., Hrytsuk, O.I., Eberle, L.V., Radaieva, I.M. Istoriia farmatsii [History of pharmacy]: kurs lektsii z dystsypliny “Vstup u farmatsiiu” dlia stud. I kursu den. ta zaochn. form navch. spets. 226 “Farmatsiia. Promyslova farmatsiia” f-tu khimii ta farmatsii. Odesa Feniks 120 pp. Retrieved from: <https://dspace.onu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/1498b705-2bde-4c5a-9ba8-03bdc0632f9a/content> [in Ukrainian].
5. Metodolohiia tsinoutvorennia na likarski zasoby v systemi okhorony zdorovia ta farmatsii [Pricing methodology for medicinal products in the health care and pharmacy system]: monohrafiia V. M. Nazarkina, A. S. Nemchenko, K. L. Kosiachenko, M. M. Babenko; za nauk. red. A. S. Nemchenko. Kyiv: “Farmatsevt Praktyk”, 2022. 288 p. Retrieved from: <http://ir.library.nmu.com/bitstream/123456789/6997/1/%D0%9C%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%84%D1%96%D1%8F%20%D0%A6%D1%96%D0%BD%D0%BE%D1%83%D1%82%D0%B2%D0%BE%D1%80%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F.pdf> [in Ukrainian].
6. Mohylova, A.Yu., & Hryholaiia, Ya.D. (2021). Suchasnyi stan ta perspektyvy dystrybutsii na farmatsevychnomu rynku Ukrainy [The current state and prospects of distribution in the pharmaceutical market of Ukraine]. *Ефективна економіка*. № 1. p. 8. Retrieved from: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/1_2021/4.pdf [in Ukrainian].
7. Penkova, O.H., Korman, I.I., & Semenda, O.V. (2022). Marketynhovyi analiz farmatsevychnoho rynku Ukrainy [Marketing analysis of the pharmaceutical market of Ukraine]. *Інвестиції: практика та досвід*. № 9–10, pp. 16–23 Retrieved from: http://www.investplan.com.ua/pdf/9-10_2022/5.pdf [in Ukrainian].